

видається актуальною *батьківська медіаосвіта*, що здатна убезпечувати дитину раннього віку від негативного впливу на її розвиток і має включатися до психологічного блоку підготовки фахівців різних профілів у вищій школі, громадських шкіл свідомого батьківства, соціальних служб і центрів по роботі із сім'ями тощо.

Література

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). // [Електронний ресурс]. – Реж доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua>
2. Академія української преси // [Електронний ресурс]. – Реж доступу : <http://www.aup.com.ua>
3. На якому етапі перебуває впровадження медіаосвіти в Україні? (дослідження) // [Електронний ресурс]. – Реж доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita>

УДК 821 (076)

Леся Пікун
(м. Чернігів)

ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО РОБОЧОГО ЗОШИТУ З ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті висвітлюється практика створення та використання інтерактивного зошита з літератури для студентів філологічного факультету. Інтерактивний робочий зошит спрямований організувати, систематизувати, інтенсифікувати та контролювати роботу студентів у процесі навчання. Використання зошита уможливорює ефективне вирішення навчально-методичних завдань, що стоять перед викладачем.

Ключові слова: *інтерактивний робочий зошит, конспект, самостійна робота, творча робота.*

Summary

The article focuses on the development and the introduction into practice of the interactive student's workbook in History of Foreign Literature. The interactive student's workbook helps to organize, systematize, intensify and control student's work. The usage of the interactive workbook gives the lecturer an opportunity to fix most of his educational and methodical tasks up.

Keywords: *interactive student's workbook, notes, self-reliant work, creative work.*

Оновлення системи освіти вимагає створення особистісно орієнтовані моделі навчання, залучення кожного студента до навчального процесу і практичної діяльності. Процес навчання має актуалізувати знання і життєвий досвід студента, формувати знання та навички із літературознавства, розкривати його потенційні творчі здібності, уможливлувати самостійну роботу. Сучасні навчальні програми наукових дисциплін спрямовані не лише на підвищення якості освіти, але й на інтенсифікацію навчального процесу. У процесі навчання виникає потреба в адаптації освітніх технологій, методики проведення занять в умовах кожної конкретної дисципліни та форм навчання для підвищення якості навчального процесу, в якому викладач намагається виробити та застосувати різні форм взаємодії з кожним студентом. Такий підхід вимагає модернізації навчально-методичного матеріалу, створення нових навчально-методичних комплексів, розробки робочих зошитів для організації ефективної самостійної роботи студентів в опануванні дисципліни.

Семирічний досвід впровадження робочого зошита ефективно вирішує поставлені задачі. Робочий зошит розроблений з урахуванням специфіки викладання дисциплін історико-літературного блоку у виші та спрямований на організацію й інтенсифікацію, систематизацію й упорядкування, контроль і самоконтроль самостійної роботи студентів.

Робочий зошит був розроблений з курсів «Історія зарубіжної літератури (епоха Середніх віків і Відродження)», «Історія зарубіжної літератури (XIX ст.)» і курсом за вибором «Історія зарубіжної літератури (Схід)». Зазначені курси посідають важливе місце в системі підготовки філологів. Вони націлені на формування історико-літературної компетенції студентів, на розвиток у них умінь і навичок літературознавчого аналізу текстів творів, спрямованих на самостійне осмислення та розуміння творів світової літератури, на активізацію самостійної роботи студентів, творчості та незалежності суджень під час вивчення літературних творів, на виховання естетичних смаків.

Кожен курс передбачає досягнення цілої низки цілей, освітніх і навчальних задач. Відтак у результаті вивчення Історії зарубіжної літератури студент повинні знати: основні суспільні, культурні та літературні події та явища епохи, що вивчається; основні закономі-

ності й особливості розвитку літературного процесу періоду та регіону; історичні та художні факти, пов'язані з діяльністю провідних митців епохи, їх місце в національній і світовій літературах; зміст і значення видатних творів епохи; форми і засоби впливу літератури періоду на подальший розвиток літератури і суспільства. Студент повинен уміти: інтерпретувати художній твір із використанням різноманітних підходів до його аналізу, вміти застосовувати літературознавчі терміни і поняття в аналізі художніх явищ минулого; визначати головну ідею твору й аналізувати сутність авторського задуму; розуміти особливості художньої мови різних епох; знати художню природу жанрів і стилів, уміти з'ясувати жанрово-стильові особливості твору; розкривати типологічні прикмети того чи іншого жанру в конкретному творі; знаходити інтертекстуальні зв'язки та типологічні паралелі між різними творами різних літературних епох, розкривати особливості проблематики та поезики найвидатніших творів доби; виявляти складні взаємозв'язки між розвитком філософської та загальнокультурної думки і літературної практики цього періоду; зіставляти між собою різні літературно-художні явища як у межах, так і поза межами культурної епохи.

В умовах досить обмеженої аудиторної роботи всі зазначені завдання, що стоять перед викладачем, здаються недосяжними. Втім, як показує практика, усі ці задачі допомагає досягти робочий зошит. Протягом свого впровадження в роботу та постійної адаптації до потреб, вподобань, потенціалу студентства, зошит набув трансформації від пасивного сприйняття інформації та механічного засвоєння до інтерактивної роботи з навчальним матеріалом.

Зважаючи на досить прагматичне ставлення студентів до навчального процесу (бажання знати види роботи, які доведеться виконувати та їх вартість у балах), робочий зошит має обов'язковий індивідуальний план роботи студента для організації власної результативної роботи. Запропонований план роботи також спрямований на подолання такої вади більшості сучасних студентів як складність у плануванні.

У першому розділі зошита пропонуються плани-конспектів лекцій. Як показує практика, звичної лекційна форма виявляється недостатньо ефективною через неврахування психолого-педаго-

гічних аспектів організації та використання інформації в навчальному процесі студентів, які буди народженні у цифрову епоху. У ході традиційна лекції відбувається системне та послідовне переважно монологічне викладення матеріалу викладачем. Діяльність студентів полягає у сприйнятті та письмовій фіксації змісту лекційного матеріалу. Психологи, надаючи узагальнений портрет студента, зазначають тенденцію, з одного боку, до збільшення інформованості, з другого – до зниження рівня теоретичної підготовки, сформованості логічного мислення. Тобто відбувається підміна знання поінформованістю. Викладачі досить часто не зважають на це у процесі лекційної діяльності. До того ж вони зазвичай відстають від студентів у використанні нових комунікаційних можливостей, що спричиняє виникнення комунікаційних бар'єрів. Дидактичні причини недостатньої ефективності лекційної форми навчання полягають у невідповідності рівня навчального матеріалу рівню сформованості мислення студентів. Доцільно також враховувати й ту обставину, що студенти зацікавлені в конкретному вирішенні практичних проблем більше ніж в отриманні загальнотеоретичної інформації.

У зошиті в формі тез викладені основні поняття, подаються терміни та складні для написання власні імена. Студент має доповнити цей конспект власними нотатками. Конспект містить готове логічне впорядкування інформації, але й передбачає її конспектування й укладення у відповідні таблиці. На другому курсі це є доречним, оскільки наближає рівень навчального матеріалу рівню сформованості мислення студентів. Відтак викладення цього матеріалу у блок-схемах не лише надає виклад матеріалу, але й логічно й графічно його впорядковує, сприяє уникненню проблем з написанням і наголосом іншомовних слів, точності дат, що спрощує сприйняття, розвиває вміння стислого та логічного фіксування, та забезпечує ефективно засвоєння. Це також уможливорює досить легку перевірку та робить прозорим оцінювання роботи студентів на лекції. Таким чином робочий зошит реалізовує інтерактивну складову.

В основі курсів з Історії зарубіжної літератури лежить конгломерат історико-культурних, суспільно-політичних і філософсько-релігійних знань, необхідних для розуміння сутності явищ, що вивчаються. Досить часто така інформація не знаходить свого

висвітлення в базових підручниках. Робочий зошит значно заощаджує час на запис головної теоретико-літературної інформації і звільняє час для висвітлення історико-культурних, суспільно-політичних і філософсько-релігійних проблем, розмови та дискусії.

У разі пропуску лекції, студенту пропонується законспектувати лекційний матеріал з підручнику згідно з планом, зазначаючи при цьому назву, автора, рік видання та сторінки підручника, яким він користувався.

Кожна лекція закінчується домашнім завданням, наприклад: *знайти і записати крилаті вислови А. Августина; спробувати написати вірш користуючись заданою римою; спробувати створити музей літературного героя (музей повинен містити: експонати (предмети, документи, листівки, приватні листи, літературно-художні твори, що характеризують події, особистість, те, чому присвячена експозиція) та пояснювальні етикетки з анотаціями).* Наприкінці теми надається список творів для обов'язкового прочитання для підготовки на іспит.

У другому розділі надаються методичні рекомендації, плани, практичні завдання, література для підготовки до практичного заняття і зазначається кількість балів, які може отримати студент. Також тут містяться завдання на перевірку пропущених практичних занять. Ці завдання передбачають уважне читання художнього твору та ґрунтовний аналіз окремих структурних елементів твору, а також уможливають дистанційне навчання.

Третій розділ робочого зошита присвячений організації та оцінці самостійної роботи студентів, оскільки самостійна робота – основна форма роботи по оволодінню навчальним матеріалом з цього курсу. Самостійна робота передбачає роботу з лірикою. Кожного року завдання для самостійної роботи оновлюються й адаптуються до вподобань студентів і культурно-освітніх заходів, котрі організуються на філологічному факультеті. Так минулого року, у зв'язку із роковинами Шекспіра студенти готували відео кліпи шекспірівських сонетів. Цього року це завдання виконується вже на матеріалі лірики вагантів і голіардів. Після перегляду театральної вистави твору, що вивчається, студенти у власних блогах / влоггах висвітлюють своє критичне ставлення до вистави.

Четвертий розділ присвячений творчим завданням. Це робота в творчих групах над проектом. Зміст творчих завдань також варіюється. Наведемо декілька прикладів.

Творчий проект «Ісландський бард». Завдання 1: *Станьте оповідачем саги. На основі прочитаних ісландських саг, складіть власну сагу. Зважайте на те, що індивідуальна вигадка філіда в давній Ірландії контролювалася традицією, родоводом, майновим і суспільним положенням. Віднайдіть потрібну інформацію, щодо особливостей написання саг, традиційних стильових формул та засобів художньої виразності.* Завдання 2: *Створіть малюнки, що зображують окремі події, або героїв ірландського епосу.* Завдання 3: *Відродіть військову річ одяг або побутовий предмет, який описується в одному з творів ірландського епосу.*

Творчий проект «Герої художнього твору у соціальних мережах». *Уявіть, що персонажі твору користуються соціальними мережами для спілкування. Спробуйте відтворити їх чат згідно тексту твору, використовуючи схему та дизайн соціальної мережі за вибором.*

Творчий проект «Літературний тематичний парк». *Станьте творцем Літературного тематичного парку розваг на основі прочитаного вами твору «Беовульф». Мета проекту – створити розважально-пізнавальний майданчик для літературної гри у вигляді карти-мандрівки та завдань до гравців із передбаченою кількістю бонусів/балів, що забезпечить визначення переможця. Придумайте гучну назву парку. Напишіть невеликий текст, який унаочнює ідею парку та описує його принади та основні розважальні маршрути. Створіть карту-мандрівку для літературного тематичного парку розваг на основі епосу «Беовульф». Як у будь-якій карті, Вам потрібно створити умовні позначки, для інформування. Потрібно зобразити локації, що висвітлені в тексті твору (замок, ліс, болото тощо). Ваша карта повинна містити ігрові локації згідно композиції сюжету епосу «Беовульф» (зав'язку, розвиток дії (різні пригоди героя), кульмінацію та розв'язку). У кожному тематичному парку є свої герої. Запропонуйте героїв парку та вкажіть їх функції. Продумайте та створіть маршрути із завданнями, що ведуть від локації до локації. Правильне виконання завдання має просувати рух гравця вперед, а помилка має відкидати його назад.*

Презентаційний етап проектної діяльності складається з публічного захисту проекту та його експертизи, яка полягає в тому, що інші студенти виступають у якості експертної комісії й оцінюють ступінь досягнення проектної мети, виявляють переваги та недоліки того чи того проекту. Викладач підсумовує рецензії та відгуки експертної комісії, оцінює зміст та організацію процесу реалізації проекту.

Розробка та застосування в навчальній роботі колективної проектної діяльності є перспективним, оскільки передбачає гнучке сполучення самостійної пізнавальної діяльності студентів з різними джерелами інформації, навчальними матеріалами, оперативну та системну взаємодію з викладачем, котрий викладає дисципліну, груповою роботою на основі співробітництва з іншими учасниками проекту. Така робота актуалізує сильні сторони сучасного студентства, а саме: пошук інформації, ефективне використання технологій, спрямованість на мистецтво, здатність до виконання багатьох завдань. Чіткі інструкції до проектів і колективна робота активізує логіку, критичне мислення і дозволяє долати неухважність і кліповість. Система творчих проектів сприяє систематизації та закріпленню знань отриманих на лекціях, формуванню у студентів навичок і вмінь самостійної роботи з дослідницькими матеріалами та художніми творами, розвитку здатності логічно і змістовно виражати свої думки у письмовій формі, спрощує та прискорює навчальну діяльність. Подібні проекти стають також частиною курсових робіт студентів з курсу.

П'ятий розділ містить завдання на іспит. У зошиті подається список художніх творів для прочитання. На екзамені з курсу відбувається бесіда за прочитаними творами. У підготовці до іспиту студенти ведуть читацький щоденник, яким вони можуть користуватися на іспиті. Ведення читацького щоденника допомагає здійснити повний і системний аналіз компонентів літературного твору (сюжету, системи образів, художнього часу і простору, теми, ідеї, проблеми тощо), оскільки здійснюється згідно до плану. У читацькому щоденнику містяться запитання про структурні та змістові елементи художнього твору, відповідь на які допоможуть студентам проаналізувати твір.

У кінці зошита подаються тексти для читання з наступного курсу зарубіжної літератури.

Зазначимо, що лише перші три розділи робочого зошиту надаються студентам для обов'язково роздрукування та роботи. Це заощаджує папір і також уможлиблює досить легку перевірку та робить прозорим оцінювання роботи студентів протягом аудиторних годин.

Оновлення освітньої концепції передбачає підготовку спеціалістів, не лише професійно освічених, але готових до інтелектуальної, професійної самоосвіти та творчого розвитку. Відтак перед викладачем вишу постає задача зорганізувати розвиваючий процес навчання, адже пізнавальні процеси найефективніше розвиваються тоді, коли студенти залучаються до колективної творчої пошукової діяльності. Така робота, орієнтує освітню діяльність на інтеграцію сукупності відомостей з якої-небудь галузі, набутих у процесі навчання, на застосування актуалізованих знань й отримання нових, уможлиблює розвиток творчого потенціалу, допомагає створенню захопленості предметом і заглиблення у нього. Окреслені завдання допомагає вирішити інтерактивний робочий зошит, котрий враховує специфіку професійної підготовки.

Розробка й упровадження в роботу робочих зошитів з різних курсів зарубіжної літератури є перспективним, оскільки сприяє систематизації та закріпленню знанні, отриманих на лекціях, формуванню у студентів навичок і вмінь самостійної роботи з дослідницькими матеріалами та художніми творами, розвитку здатності логічно і змістовно виражати свої думки у письмовій формі, спрощує та прискорює навчальну діяльність.

Література

1. Пікун Л. В. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Історія зарубіжної літератури (Середні віки та Відродження)» / Л. В. Пікун. – Чернігів: ПП «Віт-сервіс». 2009. – 49 с.
2. Пікун Л. В. Організація колективної проектної діяльності студентів з курсу «Історія зарубіжної літератури» / Л. В. Пікун // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. – Випуск 85. – Серія: Педагогічні науки: Збірник. – Чернігів: ЧДПУ. 2011. – С.187-188.
3. Пікун Л. В. Робочий зошит з Історії зарубіжної літератури (Середні віки та Відродження) Л. В. Пікун. – Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2015. – 46 с.